

Asia: VN/9732/2019

STM065:00/2019 Lausuntopyyntö luonnoksesta hallituksen esitykseksi eduskunnalle laeiksi sairausvakuutuslain, työsopimuslain ja varhaiskasvatuslain muuttamisesta sekä niihin liittyviksi laeiksi

Yleiset kommentit uudistuksesta ja esitysluonnokseen sisältyvistä ehdotuksista

- **yleiset huomiot ehdotetuista vanhempainpäiväraahajärjestelmän muutoksista**

Vasemmistonaiset kiittää hallitusta perhevapaaudistuksen valmistelusta. Vasemmistonaiset on tyytyväinen siitä, että esitys lisää mahdollisuuksia miesten osallistumiseen pienten lasten hoivaan. Esitys pidentää ansiosidonnaista vanhempainrahaa niin, että kaikki perheet hyötyvät siitä. Uudistus huomioi kohtalaisen hyvin perheiden monimuotoisuuden tehdessään vanhempainpäivärahoista lapsikohtaisia ja mahdollistaessaan vapaiden nykyistä moninaisemman jakamisen. Palaamme perheiden moninaisuuden huomioimiseen myöhemmin tässä lausunnossa.

Vasemmistonaiset ehdotti ensimmäisinä jo 1990-luvulla vanhempainvapaiden jakamista 6+6+6 -mallin mukaisesti. Hallituksen esitys on askel kohti tätä tavoitetta. Vasemmistonaiset pitää tavoiteltavana edelleen etenemistä 6+6+6 -mallia kohti. Iseille merkityt päivärahopäivät kasvavat ehdotetussa uudistuksessa merkittävästi ja tämä on erittäin positiivista. Tilastot osoittavat, että isät käyttävät ensisijaisesti heille korvamerkittyjä vapaita.

Mahdollisuuteen siirtää vapaita merkittävästi toiselle vanhemmalle sisältyy riski siitä, etteivät isät käytä vapaitaan toivotunlaisesti. Samoin mahdollisuus kotihoidontukeen heti toisen vanhemman päivärahakauden päätettyä sisältää riskin, ettei toinen vanhempi käytä niitä vapaita, jotka on tarkoitettu ainoastaan hänen käytettäväkseen. Lähtökohdan tulee olla, että kukin käyttää omat vapansa. Lain astuessa voimaan on tärkeää tiedottaa hyvin selkeästi uudesta vapaamallista ja tehtävä vaikuttamistyötä asenteisiin erityisesti työpaikoilla. Vapaiden siirtämistä toiselle vanhemmalla koskevan menettelytavan tulee olla sellainen, että jos vanhempi ei halua itse käyttää omaa osuuttaan kokonaan, niin siitä on sovittava erikseen. Vasemmistonaiset ehdottaa, että

perhevapaauudistukseen liitetään seurantajärjestelmä, jolla tarkastellaan uudistuksen tavoitteiden toteutumista.

- **kommentit raskaus- ja erityisraskausrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Vasemmistonaiset pitää hyvänä, että termit muutetaan raskaus- ja erityisäitiysrahaksi. On hyvä, että vapaalle jäämisen ajankohdassa on joustoja. On tärkeä pitää huoli, että joustot palvelevat raskaana olevan etua ja hyvinvointia, eivätkä esimerkiksi työnantajan tarpeita.

- **kommentit vanhempainrahaa koskevista ehdotuksista ja perusteluista**

Vasemmistonaiset pitää vanhempainrahakauden pidentämistä 320 arkipäivään erittäin hyvänä asiana. Tämä on erityisen hyvä uudistus siksi, että kummallekin vanhemmalle korvamerkitään 160 vanhempainrahapäivää. Vanhempi voisi luovuttaa omasta vanhempainrahakiintiöstään enintään 63 vanhempainrahapäivää toisen vanhemman tai puolisonsa käytettäväksi. Huonoa ehdotuksessa on se, ettei vanhempainrahakausi ole pidempi.

- **kommentit muita sairausvakuutuslakiin ehdotettuja muutoksia koskien**

Vasemmistonaiset pitää erityisen hyvänä, ihmisten yhdenvertaisuutta ja heikoimmassa asemassa olevien asemaa parantavana seuraavaa muutosta: Lakiehdotuksessa esitetään luovuttavaksi nykyisestä laskettua synnytyisaikaa tai adoptiolapsen sijoittamista edeltävästä 180 päivän vakuuttamisajasta vanhempainpäivärahoikeuden edellytyksenä. Vanhempainpäivärahan saaminen edellyttäisi jatkossakin sairausvakuutuslain mukaista vakuuttamista Suomessa, mutta edeltävää noin puolen vuoden mittaista vakuutuskautta ei edellytettäisi.

Sairausvakuutuslain 14 §. ehdotetussa muutoksessa sanotaan seuraavaa: Lapsen kuoleman tai lapsen adoptiolapseksi luovuttamisen vaikutus vanhempainpäivärahaan. Pykälä ehdotetaan tarpeettomana kumottavaksi. Lapsen kuoleman vaikutuksesta vanhempainrahan maksamiseen säädettäisiin 8 §:n 4 momentissa. Jos lapsi syntyy kuolleena tai kuolee synnytyksen jälkeen, olisi raskaana olevalla ja synnyttävällä vanhemmalla 9 §:n mukaisesti aina oikeus raskaus- ja vanhempainrahaan yhtäjaksoisesti vähintään 84 arkipäivältä. Tämän vuoksi voimassa olevan lain mukainen äitiysrahakauden loppuun maksamista koskeva säännös ei ole tarpeen.

Nykyinen käytäntö on, että jos lapsi syntyy kuolleena, synnyttävä vanhempi saa äitiysrahaa 105 päivän ajalta. Uudistuksessa korvattavien päivien määrä lyhenee yli kolmella viikolla ollen 84 päivää. Lsyyraha vähenee 12 päivään, kun se tällä hetkellä on 18 päivää.

Jos taas lapsi kuolee vanhempainvapaan aikana, vanhempi olisi ehdotetun uudistuksen mukaan oikeutettu 12 vanhempainrahapäivään. Sen jälkeen olisi kyettävä töihin. Ehdotettua uudistusta on kritisoinut voimakkaasti mm. lapsikuolemaperheiden etujärjestö Käpy ry:n toiminnanjohtaja. Vasemmistonaiset pitää tärkeänä, että ehdotusta korjataan niin, että lapsikuoleman kokevat perheet saavat pitää vähintään nykyisen pituiset vapaat tragedian kohdatessa.

Laki lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annetun lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista lasten kotihoidon ja yksityisen hoidon tuesta annettuun lakiin**

Vasemmistonaiset pitää tärkeänä uudistuksena, että päivähoito-oikeus säilyy samassa päiväkodissa on lapsen jos lapsi poissa enintään 13 viikkoa ennalta ilmoitetusti. Haluamme esittää huolemme perhepäivähoitajien toimeentulosta jos varhaiskasvatuksen joustot suhteessa perhevapaan käyttöön vähentävät perhepäivähoitajien kulukorvausta.

Muita etuuslakeja koskevat muutosehdotukset

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista muihin etuuslakeihin**

Maatalousyrittäjien lomituspalvelulaissa säädetään sijaisavusta raskautta, synnytystä sekä lapsen hoitoa varten. Tämä sijaisapu ei kuitenkaan koske porotalousyrittäjinä toimivia naisia. Sijaisvapaa tulee saada koskemaan myös porotaloudessa työskenteleviä raskaana olevia. Heillä tulee olla oikeus sijaisapuun raskauden, synnytyksen ja lapsen hoidon vuoksi ajalta, jolta heille maksetaan sairausvakuutuslain mukaista vanhempainpäivärahaa.

Laki varhaiskasvatuslain ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuja koskevan lain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista varhaiskasvatuslakiin ja varhaiskasvatuksen asiakasmaksuista annettuun lakiin**

-

Laki työsopimuslain ja laki merimiesten työsopimuslain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista työsopimuslakiin ja laki merimiesten työsopimuslakiin**

Tulee pitää huoli, että työsopimuslaki tulee kauttaaltaan harmonisoiduksi muutosten mukaiseksi.

Laki vuosilomalain ja laki merimiesten vuosilomalain muuttamisesta

- **kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista vuosilomalakiin ja merimiesten vuosilomalakiin**

-

Liitelait (lakiehdotukset 18-29)

- kommentit ehdotetuista muutoksista ja niiden perusteluista liitelakeihin

-

Vaikutusten arviointi

- **Taloudelliset vaikutukset**

Vasemmistonaiset pitää erittäin hyvänä asia, että ehdotettujen muutosten johdosta perheen käytettävissä olevien ansiosidonnaisten päivärahopäivien lukumäärä kasvaa. Vanhempien harkintaan kuitenkin jää, käyttävätkö he kaikki päivät tai minkä verran päiviä he käyttävät.

Lakiehdotuksen vaikutuksia arvioitaessa on myös oletettu, että etenkin ne isät, jotka tälläkin hetkellä käyttävät kaikki isyysrahopäivät, lisäävät uudistuksen jälkeen päivärahan käyttöä. Näissä perheissä kotihoidontukiaika lyhenisi vastaavasti ja perheen taloudellinen tilanne paranisi nykyiseen verrattuna.

Uudistuksessa yksinhuoltajavanhemman käytössä olevien päivärahopäivien lukumäärä lisääntyy merkittävästi. Voimassa olevan lainsäädännön mukaan yksinhuoltajaäidillä on oikeus isyysrahaa vastaavaan 54 arkipäivän vanhempainrahakauden pidennykseen. Tämä on merkittävä uudistus yksinhuoltajille. Aiemmin tuet on sidottu vanhempien sukupuoleen, nyt päivärahopäivät ovat lapsikohtaisia jos vanhempia on vain yksi.

- **Vaikutukset julkiseen talouteen**

-

- **Vaikutukset kotitalouksiin**

-

- **Vaikutukset yrityksiin**

-

Vaikutukset viranomaisten toimintaan

-

- **Muut yhteiskunnalliset vaikutukset**

-

- **Vaikutukset lapsiin ja perheisiin**

Ehdotetuilla lainsäädäntömuutoksilla lisätään isien käytettävissä olevien vanhempainpäivärahopäivien lukumäärää merkittävästi. Tavoite lisätä isien perhevapaiden käyttöä nykyisestä ja etenkin isien itsenäistä hoitovastuuta on Vasemmistonaisten mielestä erittäin kannatettavaa. Läheinen, turvallinen suhde molempien vanhempien kanssa on lapsen edun mukaista ja sen perusta luodaan jo lapsen ollessa pieni, kuten ehdotuksen vaikutusarvioinnissa todetaan. On myös tärkeä huomioida, että Pohjoismaisten tutkimusten mukaan perhevapaata pitäneet isät ovat tiiviimmin yhteydessä lapsiinsa tilanteissa, joissa vanhemmat ovat eronneet. Lisäksi äidin kantama päävastuu pienen lapsen hoidossa on tutkimusten mukaan myös omiaan heikentämään yhteishuoltajuuden todennäköisyyttä erotilanteessa.

Erilaisten perhetilanteiden näkökulmasta on ongelmallista, että perhevapaaudistuksen luonnos sitoo vanhempainrahaoikeuden lapsen juridiseen vanhemmuuteen ja huoltajuuteen. Koska lapsella ei ole oikeutta kuin kahteen juridiseen vanhempaan, kärsivät vanhempainrahaoikeuden rajaamisesta joissain tapauksissa uusperheet ja sateenkaariperheet.

Uusperheiden ja sateenkaariperheiden näkökulmasta mahdollisuus jakaa omasta kiintiöstä puolisolle on tervetullut uudistus. Toisaalta on aiheellista kysyä, miksei tätä oikeutta laajennettu koskemaan myös muita kuin vanhemman puolisoa. Ehdotetussa uudistuksessa esimerkiksi osa apilaperheiden vanhemmista voi jäädä vaille oikeutta.

- **Vaikutukset sukupuolten tasa-arvoon**

Pienten lasten hoivan tasaisempi jakaminen miesten ja naisten välillä voi tapahtua vain, kun miehet todella ottavat käyttöön heille tarkoitettun korvamerkityn osuuden vanhempainvapaasta. Tämän takaamiseksi vapaat on selkeästi merkittävä ja nimettävä molemmille vanhemmille kuuluviksi vapauksiksi, tässä yhteydessä on tärkeää, että puhutaan siitä, että on kyse heidän oikeudestaan.

Parhaimmillaan uudistus parantaa merkittävästi isien osallistumista pienten lastensa hoivaan ja näin vahvistaa isien asemaa lapsen elämässä. Tämä vaikuttaa myönteisesti sukupuolten tasa-arvoon jakaessaan hoivavastuuta ja myös oikeutta hoivaan.

Jos isät alkavat jäämään nykyistä enemmän perhevapaille, niin tämä tulee vaikuttamaan myönteisesti naisten asemaan työmarkkinoilla.

- **Vaikutukset yhdenvertaisuuteen**

-

- **Vaikutukset työllisyyteen ja työelämään**

-

- **Onko jokin olennainen vaikutus jäänyt esityksessä arvioimatta tai liian vähälle arvoinnille? Jos on, niin mikä?**

-

Hallituksen esityksen toimeenpano ja seuranta

- **kommentit liittyen uudistuksen toimeenpanoon ja seurantaan**

-

Muut mahdolliset kommentit

-

Pyykkönen Milla
Vasemmistonaiset